

Bijzondere vondst van 186 jaar oude interieurtekeningen van de vroegere huiskerk van de Bredase begijnen

Fotoreproductie van een pentekening, gekleurd met waterverf, door H. Sluijters. Deze afbeelding toont het exterieur van de huiskerk met hoge vensters zoals die functioneerde van 1648 tot 1838. Op de achtergrond de Wendelinuskapel/ Waalse Kerk.

De huiskerk van de begijnen

Na de verplaatsing in 1535 van het begijnhof naar de huidige locatie, namen de begijnen de bestaande Wendelinuskapel, thans genaamd Waalse Kerk, als godshuis voor hun erediensten in gebruik. In 1648 moesten de begijnen deze kerk afstaan aan de protestanten, meer in het bijzonder de leden van de Waalse Kerk in Breda. Dit leidde ertoe dat de begijnen voor zichzelf een nieuwe huiskerk moesten inrichten die door hen gesitueerd werd in de vleugel van het hof, die grenst aan de Waalse Kerk. Deze huiskerk is door hen gebruikt tot 1838 toen, onder leiding van pastoor van Zon, de Catharinakerk werd gebouwd die nog steeds op het Begijnhof aanwezig is. De vroegere huiskerk werd verbouwd tot twee woningen die ook nog steeds aanwezig zijn met daarboven de zogenaamde droogzolder die de begijnen gebruikten voor was-, strijk-, en droogactiviteiten.

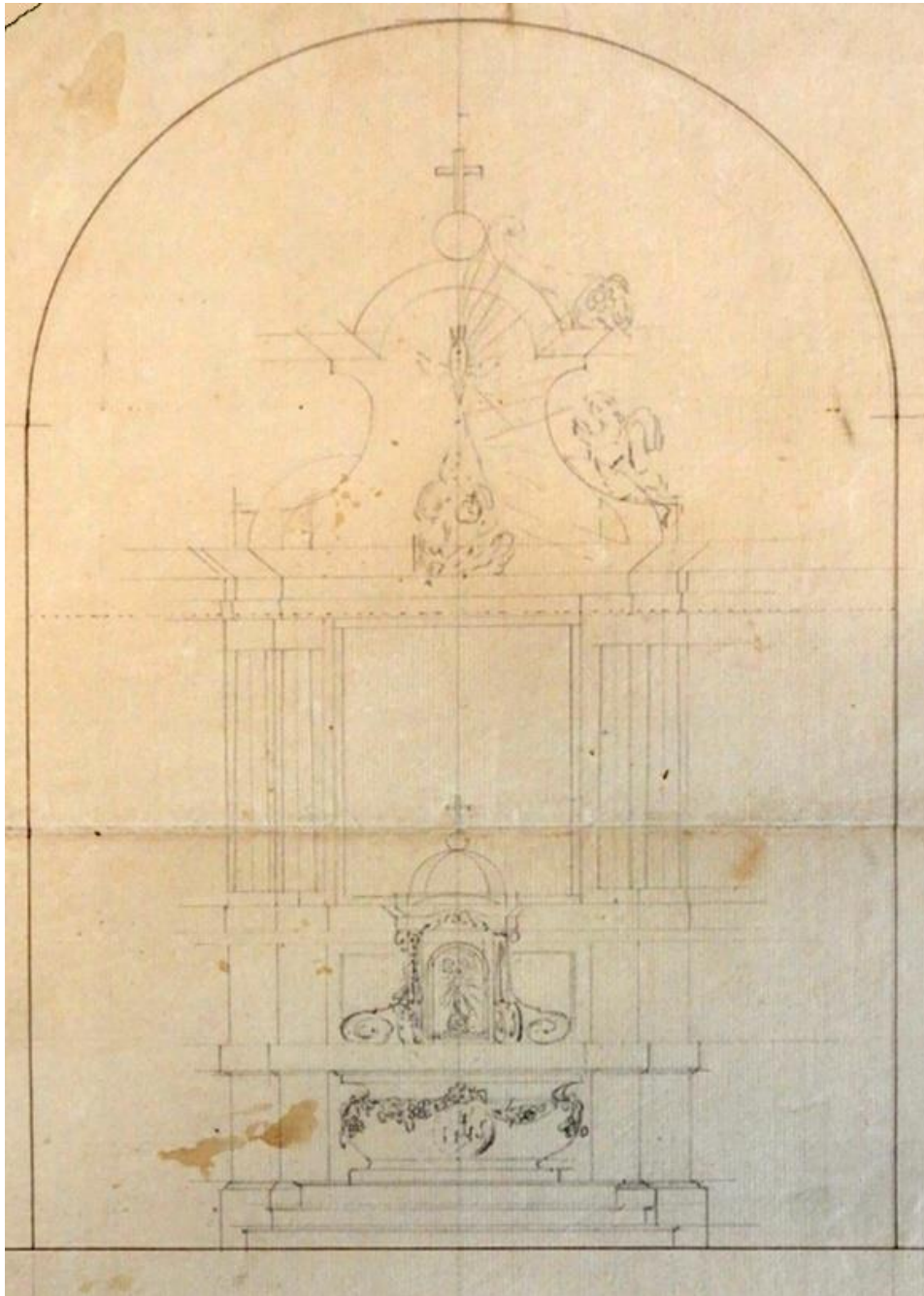
Van de hiervoor genoemde huiskerk, die dus gedurende 190 jaar in gebruik was (tussen 1648 en 1838) zijn alléén twee tekeningen bekend die een beeld geven van de voorgevel van die huiskerk. Er zijn geen afbeeldingen van het interieur.

Unieke vondst van twee interieurtekeningen

Recent echter zijn in een veiling tekeningen opgedoken, die door de zorg van de directeur, de heer Kuilman, van het Stedelijk Museum zijn verworven. Deze bevatten een afbeelding van het toenmalige barokke altaar van de huiskerk en daarnaast van het orgel van die kerk. In de bundel tekeningen bevonden zich ook een serie schetsontwerpen van onderdelen van de Catharinakerk die onder leiding van architect Adriaan van der Aa in 1838 is gebouwd. Ook die tekeningen zijn waardevol, doch de meeste betekenis moet worden toegekend aan de tekeningen van onderdelen van de oude huiskerk.

Het altaar van de huiskerk

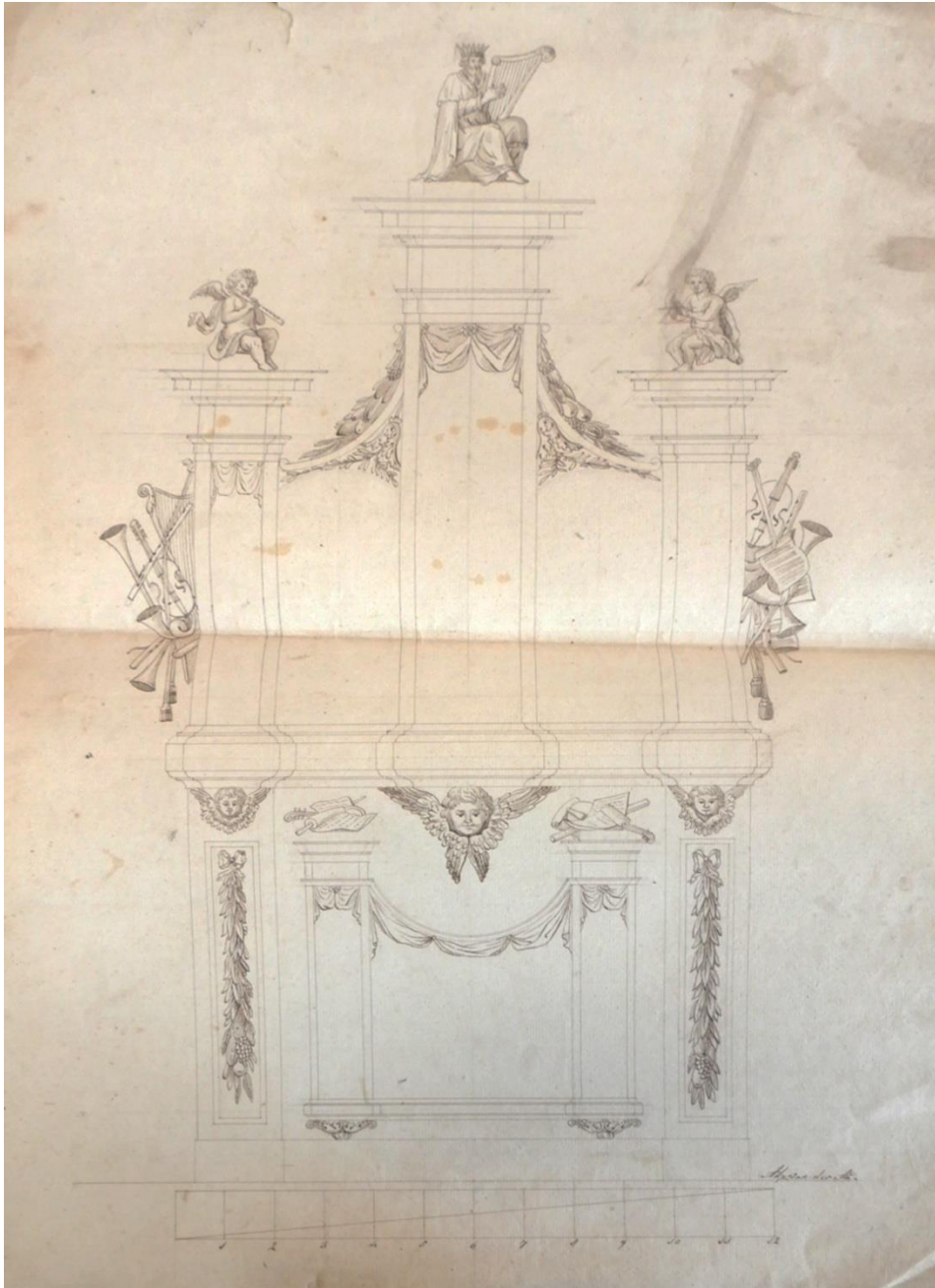
Ter plaatse van de oude huiskerk is bij bouwhistorisch onderzoek van een aantal jaren geleden reeds vrij gelegd de nis waar zich vroeger het altaar bevond. Het is de bedoeling dat dit gedeelte van de zuidvleugel van het hof onderdeel zal gaan uitmaken van het nieuwe Begijnhofmuseum, waarbij dan de betreffende nis getoond kan worden in combinatie met de tekening van het barokke altaar, dat zich daar vroeger bevond. Gelet op het ontwerp van dit altaar moet aangenomen worden dat in die uitvoering een en ander is gerealiseerd rond 1750, wellicht voortbouwende op een ouder altaar wat zich daar reeds bevond.

Adriaan van der Aa tekende in 1835 het altaar, met barokke opbouw, zoals hij dat aantrof in de huiskerk van de begijnen. Deze tekening vormt het uitgangspunt voor een serie schetsontwerpen van het nieuwe altaar in de Catharinakerk. Op de achterzijde van de tekening van het barokke altaar staat een schets van de beoogde nieuwe situatie. Zowel de tekening van de oude situatie als de serie schetsen van het nieuwe altaar zijn recent door het Stedelijk Museum verworven.

Het Zeemansorgel van de huiskerk

Daarnaast is beschikbaar gekomen een gedetailleerde tekening van het orgelfront van de huiskerk. Uit het archief van het Begijnhof was reeds bekend dat dit orgel is gebouwd in 1713. In het archief bevindt zich immers het contract dat meesteres Maria van der Avoirt daartoe gesloten heeft met de Bredase orgelbouwer Jacobus Zeemans. Dit orgel is overigens in 1839 verplaatst naar de huidige Catharinakerk en bevindt zich daar nog steeds. Het was al langer bekend dat de orgelkas en het orgelfront daartoe ingrijpend zijn aangepast. Door vergelijking van het huidige orgel met de tekening van het oorspronkelijke orgel van de huiskerk is thans precies vast te stellen welke aanpassingen zijn aangebracht. Met name de top van het orgelfront is verwijderd, aangezien het orgel anders niet in de Catharinakerk paste.

De Oosterhoutse architect Adriaan van der Aa (1788-1855) maakte in 1835 ook een tekening van het orgel zoals hij dat in de huiskerk van de begijnen aantrof. Deze tekening is recent door het Stedelijk Museum op een veiling verworven.

Foto van het orgel van de Catharinakerk van het begijnhof in zijn huidige, sterk aangepaste, vorm.

Accoordt

tuffchen

Meesterse Maria Vander Avoirt,
Meesterse van den Begijn-
hoeve tot Breda, ter eenre

ende

Mr Jacobus Zeemans,
Organist van de Grootte
kercke tot Breda voort
ter andere side
in dato den 17^e July

1713

Contract, uit 1713, tussen meesteres Maria van der Avoirt van het Begijnhof en de Bredase orgelbouwer Jacobus Zeemans (organist van de Grote Kerk) over de bouw van een orgel voor de huiskerk ter vervanging van een ouder orgel.